

Bankų apklausos apžvalga

2022 m. IV ketvirtis

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie bankų skolinimo veiklą: taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt.

Apklausos respondentai – vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose einantys bankų darbuotojai. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus 6 komercinių bankų¹ ir 4 užsienio bankų filialų² (toliau – bankai) apklausą. Jų buvo prašoma atsakyti, kaip per ketvirtį pasikeitė bankų skolinimo veikla, kokie buvo bankų atstovų lūkesčiai dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo per artimiausius tris mėnesius. Apklausą atlikta 2022 m. gruodžio mėn.–2023 m. sausio mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją bei vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepriklausomai nuo jų užimamos rinkos dalies.

Paveiksluose pateikiamas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos švelninami, dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos griežtinami, dalies (procentais) skirtumas. Vertinant paklausą procentų skirtumas reiškia bankų, atsakiusių, kad paklausa augs, dalies ir bankų, atsakiusių, kad paklausa mažės, dalies skirtumą.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami ne visų apklausoje dalyvavusių, o keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apibendrinti apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti [ECB interneto svetainėje](#).

¹ „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, AB Šiaulių bankas, Revolut Bank, UAB, UAB Medicinos bankas, PayRay Bank, UAB.

² Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas, Akciju sabiedriba „Citadele banka“ Lietuvos filialas, BIGBANK AS filialas.

APKLAUSOS REZULTATŲ SANTRAUKA

Apklaustos rezultatai rodo, kad 2022 m. ketvirtąjį ketvirtį bankų ir toliau nurodė griežtinę skolinimo standartus ir planuojantys tai daryti ateityje, taip pat buvo bankų, nurodžiusių, kad mažėjo naujų paskolų paklausa. Nuo pandemijos labiausiai nukentėjusiam viešbučių ir restoranų sektoriui bankai vis dar daugiausia riboja skolinimą dėl prasčiau vertinamos šio sektoriaus būklės, be to, visuose paskolų segmentuose šiek tiek didėjo atmetamų paskolų paraiškų dalis. Finansinės būklės perspektyvos ir toliau vertinamos niūriai, o prasčiausiai įvertinta namų ūkių finansinės būklės raida. Kylant pagrindinėms palūkanų normoms, dalis bankų įžvelgė galimą visų paskolų portfelių kredito rizikos išaugimą ir paskolų restruktūrizavimo atvejų padaugėjimą, ypač įmonių paskolų segmente. Lūkesčiai dėl gyvenamojo ir komercinio nekilnojamojo turto (NT) kainų augimo tapo šiek tiek prastesni – dauguma apklausoje dalyvavusių bankų tikisi, kad gyvenamojo NT kainos mažės, o komercinio – nesikeis arba mažės. Be to, gyvenamojo NT segmente, kaip ir ankstesnį ketvirtį, visi įžvelgė disbalansų, tik šį kartą rečiau įvardyti pasiūlos disbalansai, o dažniau – kainų pervertinimas.

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

2022 m. ketvirtąjį ketvirtį bankai ir toliau griežtino skolinimo standartus³, o paskolų sąlygos⁴ šiek tiek griežtėjo tik ne finansų įmonių paskolų segmente. Dėl vyraujančio neapibrėžtumo ir prastesnių ekonomikos perspektyvų atsargesnis bankų rizikos vertinimas ir jos toleravimas labiausiai prisidėjo prie griežtesnių skolinimo įmonėms ir namų ūkiams standartų (žr. 1 ir 7 pav.). Ketinimai griežtinti skolinimo standartus ankstesnį ketvirtį iš esmės atitiko faktinį standartų griežtinimą. Standartų vartojimo paskoloms griežtinimą nurodžiusių bankų dalis tebebuvo viena didžiausių nuo apklausos vykdymo pradžios, o būsto ir įmonių paskolų atžvilgiu ši dalis buvo viena didžiausių nuo pandemijos pradžios. Ketinimai ir ateityje griežtinti skolinimo ne finansų įmonėms ir būstui įsigyti standartus 2022 m. ketvirtąjį ketvirtį šiek tiek sumažėjo, nors vartojimui tebebuvo išaugę, tačiau vis dar didesnė dalis bankų nurodė, kad skolinimo įmonėms ir namų ūkiams standartai iš esmės nesikeis (žr. 5 ir 11 pav.). Kita vertus, bendros paskolų namų ūkiams sąlygos per ketvirtį iš esmės nepakito, nors įmonių atveju trečdalis apklausoje dalyvavusių bankų teigė, kad sąlygos griežtėjo (žr. 2 ir 8 pav.). Prie to labiausiai prisidėjo didesnės paskolų maržos ir užstato reikalavimai.

Naujų paskolų paklausa mažėjo visuose paskolų segmentuose, daugiausia dėl prastėjančių lūkesčių, augančios skolinimosi kainos ir mažesnių investicijų. 2022 m. ketvirtąjį ketvirtį paskolų įmonėms paklausos mažėjimą įvardijo trečdalis apklausoje dalyvavusių bankų, o tam didžiausią įtaką darė sumažėjęs investicijų finansavimo poreikis ir pakilęs bendras palūkanų normų lygis (žr. 4 pav.). Namų ūkių paklausos būsto paskoloms mažėjimą nurodė šiek tiek mažiau nei pusė bankų, o vartojimo paskoloms – ketvirtadalis (žr. 10 pav.). Šiuos pokyčius lėmė kylančios palūkanų normos, prastėjantys gyventojų lūkesčiai ir blogiau vertinamos būsto rinkos perspektyvos. Per artimiausią ketvirtį bankai ir toliau tikisi, kad naujų paskolų paklausa mažės: labiausiai tikimasi būsto, paskolų smulkiajam ir vidutiniam verslui bei ilgesnio termino įmonių paskolų paklausos mažėjimo (žr. 6 ir 12 pav.).

Viešbučių ir restoranų veiklų įmonių finansinės būklės vertinimas tapo dar šiek tiek prastesnis, o prasčiausiai įvertinta namų ūkių sektoriaus finansinės būklės raida. 2022 m. ketvirtąjį ketvirtį prasčiau įvertinta viešbučių ir restoranų finansinė padėtis, o statybos įmonių vertinimas nepakito, tačiau taip pat tebėra vienas prasčiausių (žr. 13 pav.). Apdirbamosios gamybos įmonių finansinė padėtis irgi įvertinta kaip viena prasčiausių, nors, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, vertinimas tapo šiek tiek geresnis. Palankiausiai įvertintos miškininkystės, žemės ūkio ir prekybos ekonominės veiklos – dauguma respondentų teigė, kad jų finansinė padėtis yra gera. Kita vertus, bendrai finansinės būklės perspektyvos tebėra niūresnės. Vis dar esant didelei infliacijai ir sparčiai kylant paskolų palūkanų normoms, per ketvirtį labiausiai pablogėjo namų ūkių finansinės būklės raidos vertinimas – tik penktadalis teigė, kad finansinės būklės raida yra stabili, o kiti bankai

³ Vidaus taisyklės ar kriterijai, kuriais bankai vadovaujasi priimdami sprendimą suteikti paskolą. Kredito standartai apima reikalaujamas paskolos ir skolininko charakteristikas, kad paskolos prašymas būtų patvirtintas.

⁴ Paskolų sąlygos, kuriomis bankas yra linkęs suteikti paskolą, t. y. palūkanų norma, paskolos dydis, paskolos terminas ir pan.

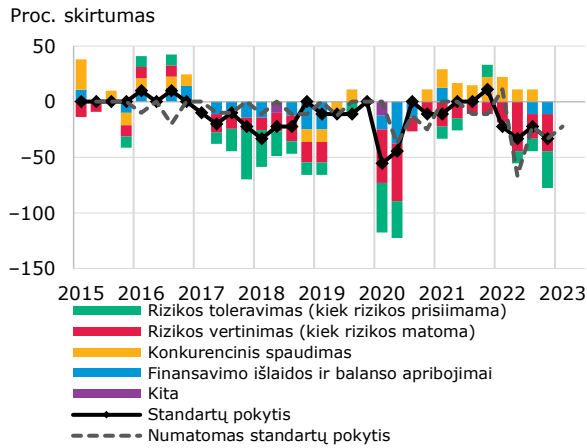
teigė, kad ji yra blogėjanti (žr. 14 pav.). Be to, daugiau nei pusė respondentų nurodė blogėjančią NT, statybos ir prekybos įmonių finansinės būklės perspektyvą. Palyginti su ankstesniu ketvirčiu, kur kas palankiau įvertinti transporto, apdirbamosios gamybos bei viešbučių ir restoranų sektoriai – didesnė dalis bankų jų finansinės būklės raidą įvertino kaip stabilią. Kaip ir ankstesnį ketvirtį, palankiausiai buvo vertinama žemės ūkio ir miškininkystės įmonių finansinės būklės raida, be to, padaugėjo nurodžiusių, kad konkurencija dėl skolinimo šioms įmonėms auga (žr. 16 pav.). Kita vertus, padaugėjo bankų, nurodžiusių, kad artimiausiu metu mažės jų konkurencija dėl skolinimo (bankai, tikėtina, labiau ribos finansavimą) NT, statybos, transporto bei viešbučių ir restoranų veikloms. Kai kurie bankai taip pat nurodė, kad konkurencijos mažėjimas dėl skolinimo daliai ekonomikos sektorių – statybos, NT, transporto ir viešbučių bei restoranų – buvo jaučiamas ir pastarąjį ketvirtį (žr. 15 pav.).

Bendra ekonominė situacija ir toliau daugiausia lėmė skolinimo viešbučių ir restoranų veiklos įmonėms ribojimą, o toliau kylančios pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, galėtų lemti didesnę kredito riziką ir daugiau paskolų restruktūrizavimo atvejų. Paskolų teikimas vis dar daugiausia buvo ribojamas nuo pandemijos pradžios labiausiai paveiktoms viešbučių ir restoranų veiklos įmonėms (žr. 17 pav.). Taip pat paskolų teikimas dažniau ribojamas statybos ir NT įmonėms, o per ketvirtį taip teigiančių bankų dalis šiek tiek padidėjo. Pagrindinė ribojimo priežastis ir toliau buvo bendra ekonominė situacija (žr. 18 pav.). Be to, visuose paskolų segmentuose šiek tiek tebedidėjo atmetamų paraiškų dalis, nors įmonių atveju vienas respondentas teigė, kad ši dalis sumažėjo (žr. 3 ir 9 pav.). Lėtėjant ekonomikos augimui, sparčiai didėjanti skolinimo kaina gali prisidėti prie turimų finansinių įsipareigojimų naštos augimo. Šiek tiek mažiau nei trečdalis apklausoje dalyvavusių bankų vertino, kad dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų galėtų padaugėti didesnės kredito rizikos būsto, vartojimo ir kitų paskolų, o pusė jų taip teigė apie paskolų įmonėms portfelį (žr. 19 pav.). Kaip palūkanų normų augimo pasekmė, taip pat dažniau buvo įvardijamas didesnis neveiksnių vartojimo ir kitų (ne būsto) paskolų skaičius ir didesnis paskolų restruktūrizavimo atvejų skaičius paskolų įmonėms portfelyje. Kita vertus, apie trečdalis apklausoje dalyvavusių bankų reikšmingo poveikio paskolų portfeliams dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų nenurodė.

Bankų lūkesčiai dėl NT kainų tapo dar prastesni – dauguma tikisi, kad gyvenamojo NT kainos mažės, o komercinio – nesikeis arba mažės, ir, kaip ir anksčiau, visi nurodė išvelgiantys disbalansų gyvenamojo NT rinkoje. Gyvenamojo NT kainų augimo lūkesčiai, kalbant apie artimiausius metus, per ketvirtį tapo prastesni – šiek tiek daugiau nei pusė bankų tikėjosi iki 5 proc. senos statybos būstų kainų mažėjimo, o penktadalis teigė, kad kainos galėtų mažėti iki 10 proc. (žr. 20 pav.). Panašių tendencijų tikimasi ir naujos statybos būstų segmente: tik trečdalis nurodė, kad kainos nesikeis, o kita dalis – kad jos mažės iki 5 arba 10 proc. Kita vertus, visi apklausoje dalyvavę bankai teigė būsto rinkoje išvelgiantys disbalansų, daugiausia dėl per didelių kainų, o palyginti su ankstesniu ketvirčiu, beveik perpus mažiau bankų nurodė pastebintys pasiūlos disbalansų (žr. 21 ir 22 pav.). Dėl komercinio NT kainų lūkesčiai taip pat tapo mažiau optimistiški – dauguma respondentų teigė, kad kainos per artimiausius metus vis dar bus stabilios, tačiau šiek tiek mažiau nei pusė tikisi, kad komercinio NT kainos mažės iki 5 arba 10 proc. Kaip ir ankstesnį ketvirtį, disbalansų šioje rinkoje didžioji dalis respondentų neišvelgė, tačiau keli nurodė pastebintys pasiūlos ir per didelių kainų disbalansus.

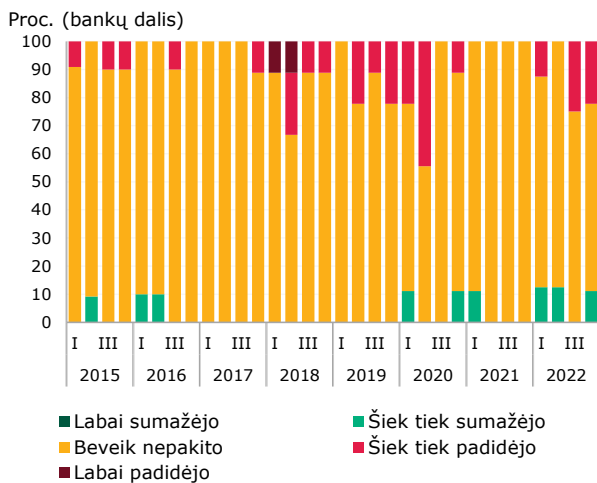
SKOLINIMAS ĮMONĖMS

1 pav. Įmonėms taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

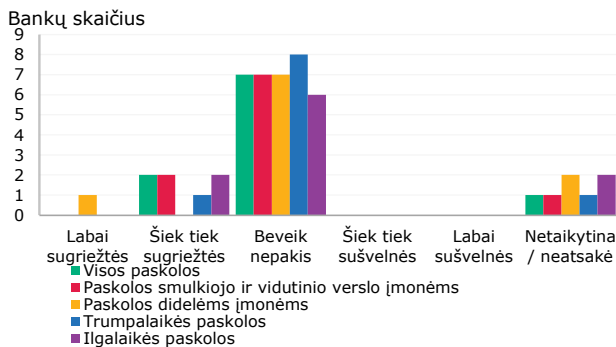
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

3 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito įmonių pateiktų ir atmetstų naujų paskolų paraiškų dalis?

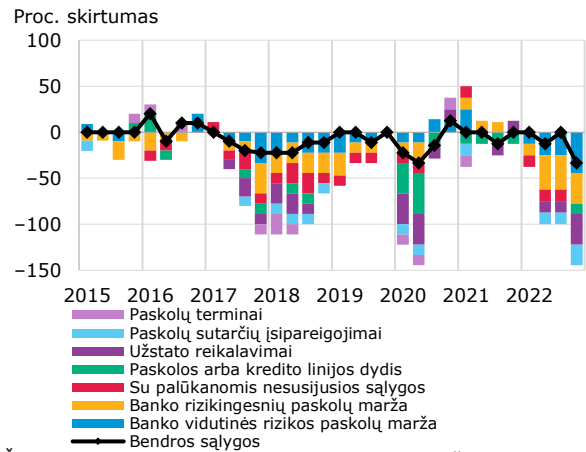
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

5 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis Jūsų banko taikomi paskolų įmonėms standartai?

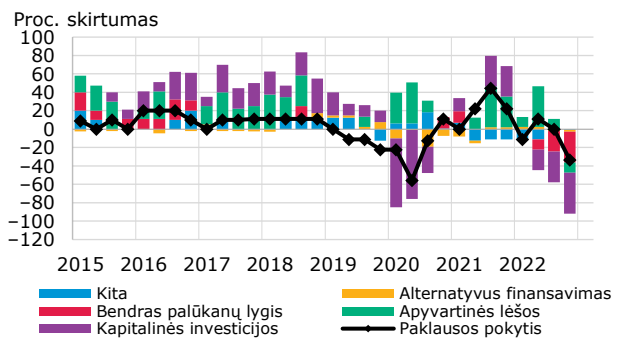
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

2 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo įmonėms sąlygos?

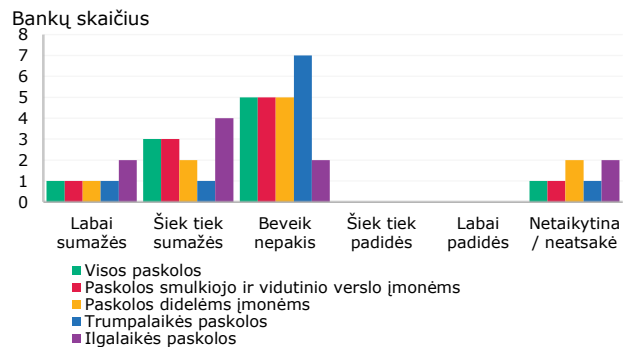
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

4 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų įmonėms paklausa ir kokie veiksniai tą lėmė?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro vidaus finansavimą, paskolų iš kitų bankų, paskolų iš nebankinių institucijų, obligacijų ir akcijų išleidimo kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro susiliejamų (įsigijimų) ir restruktūrizacijos bei skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priežasčių aritmetiniai vidurkiai. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

6 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų ir kredito linijų įmonėms paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

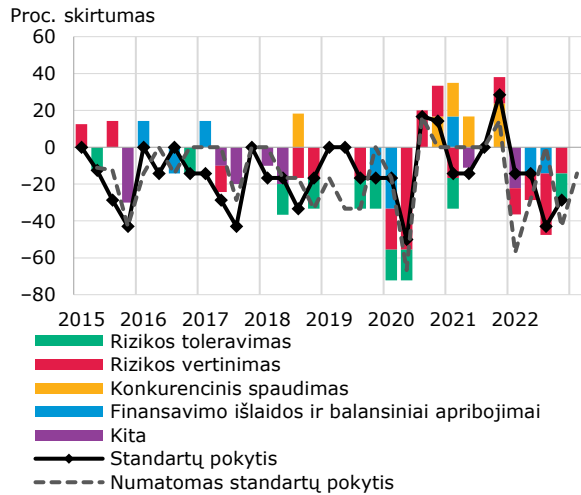

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

SKOLINIMAS NAMŲ ŪKIAMS

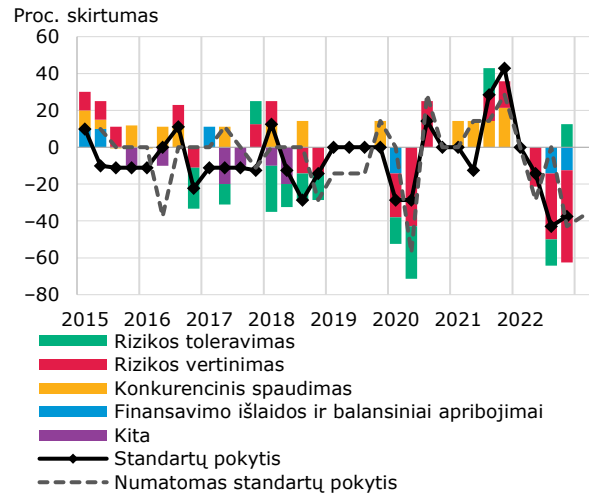
7 pav. Bankų namų ūkiams taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

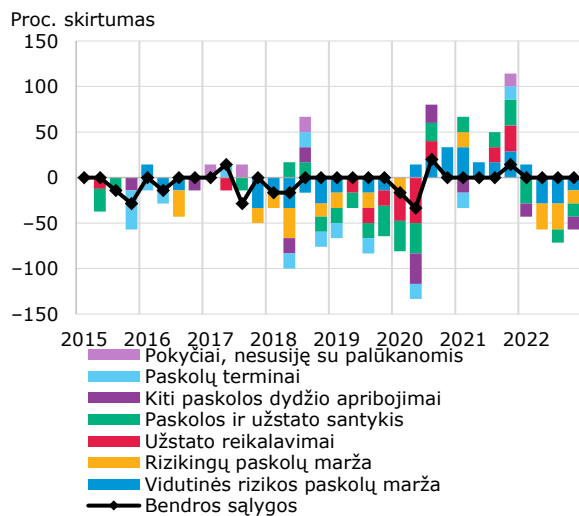
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

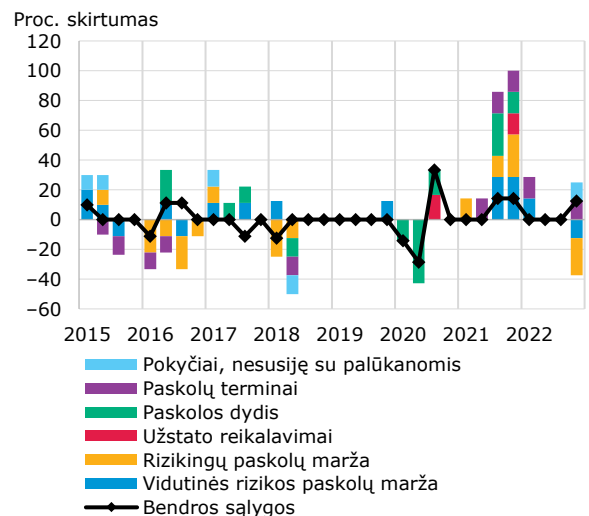
8 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo namų ūkiams sąlygos?

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

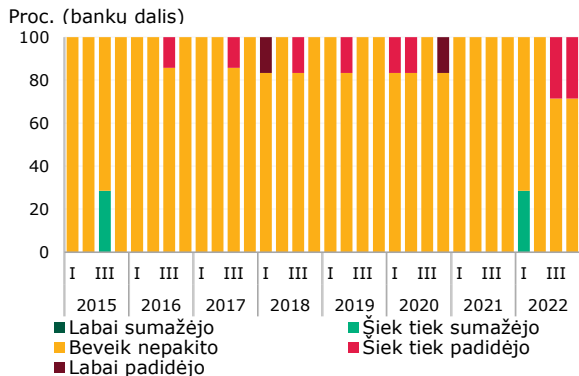
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

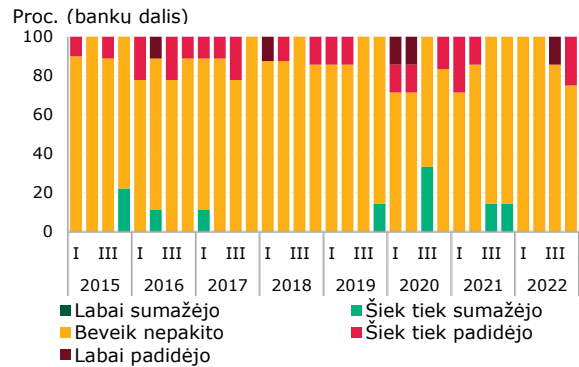
9 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito namų ūkių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

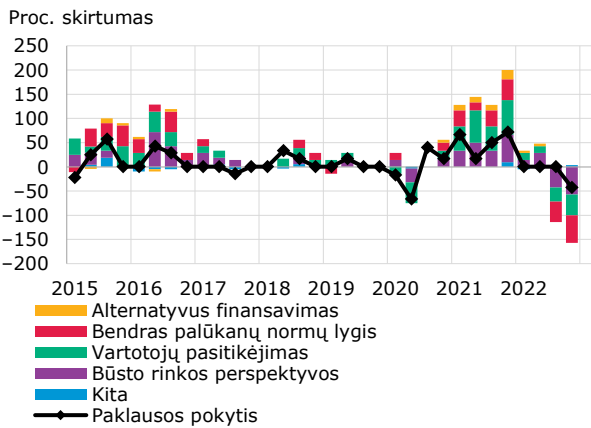
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

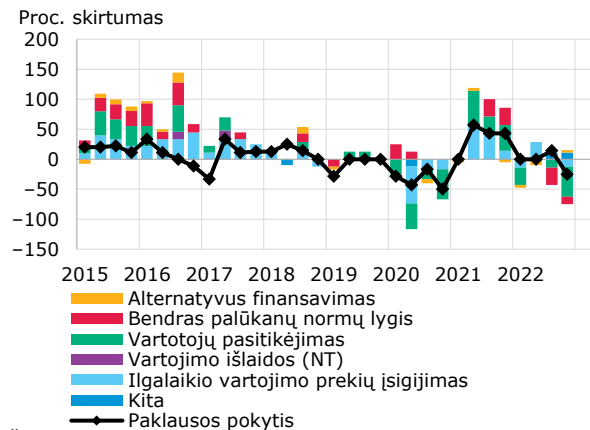
10 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų namų ūkiams paklausa ir kokie veiksniai tą lėmė?

a) Būsto paskolos

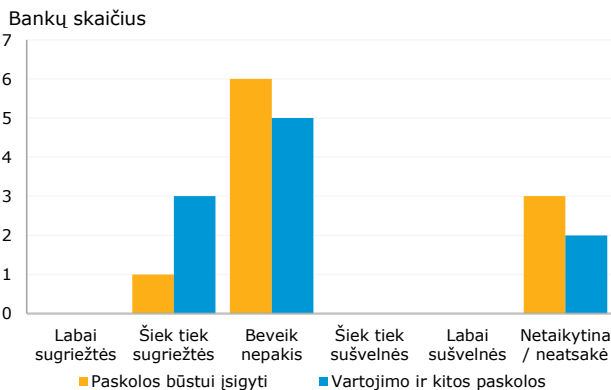
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai. Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro reguliacinio ir fiskalinio paskolų būstui įsigyti rinkos režimo, skolos refinansavimo kategorijų ir kitų prižasčių aritmetinis vidurkis. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

b) Vartojimo ir kitos paskolos

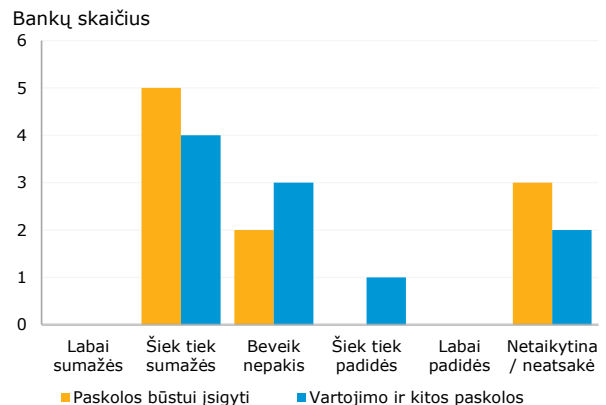
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai. Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. Vartojimo išlaidos (NT) – vartojimo išlaidos, finansuotos iš paskolos su įkeičiamu NT. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

11 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis kredito namų ūkiams standartai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai. Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

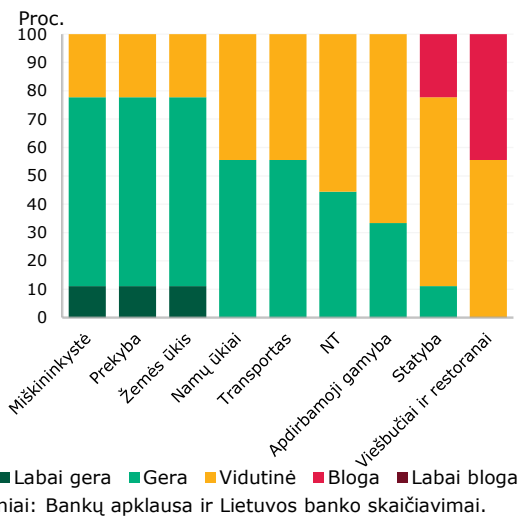
12 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai. Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

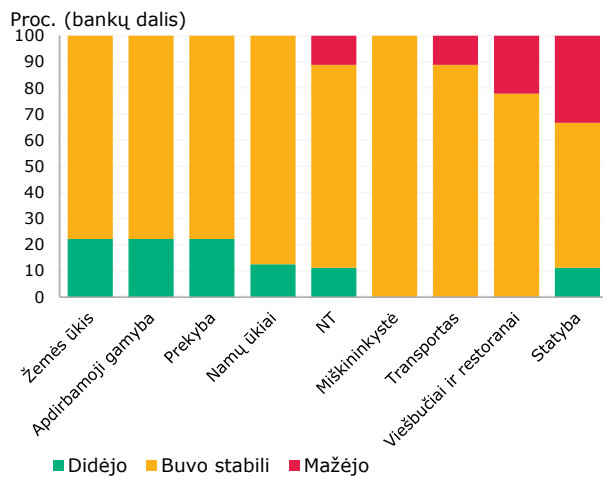
SKOLININKŲ BŪKLĖS VERTINIMAS

13 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinę būklę?

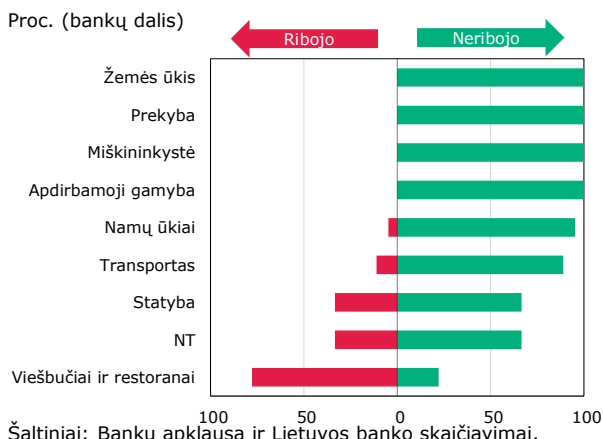
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

15 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

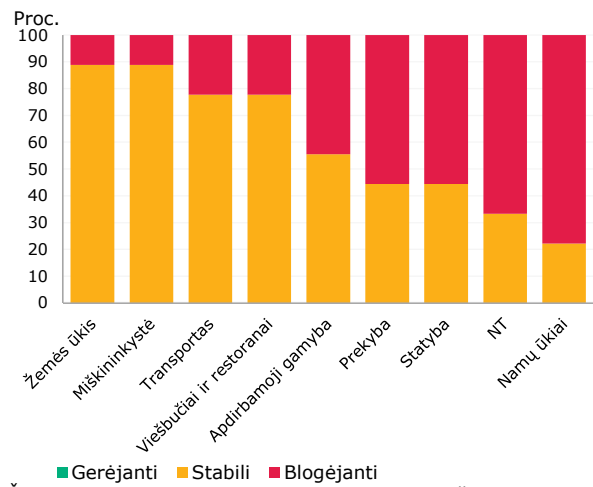
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

17 pav. Ar Jūsų bankas pastarąjį ketvirtį riboja paskolų kurios nors ekonominės veiklos įmonėms ar namų ūkiams teikimą?

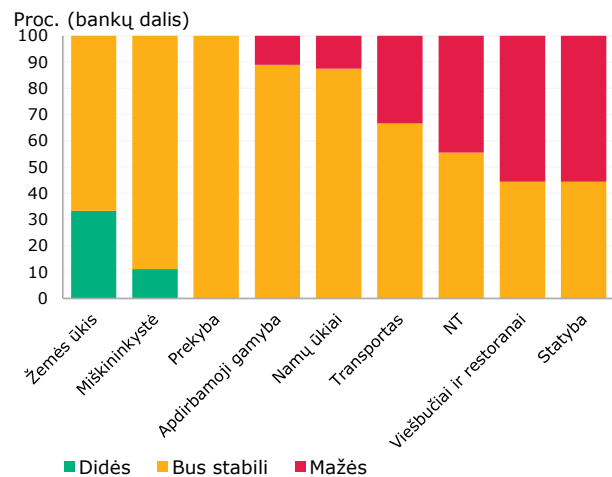
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

14 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinės būklės raidą?

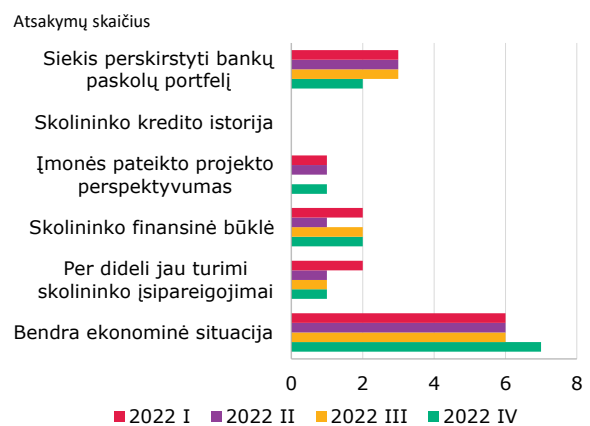
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

16 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

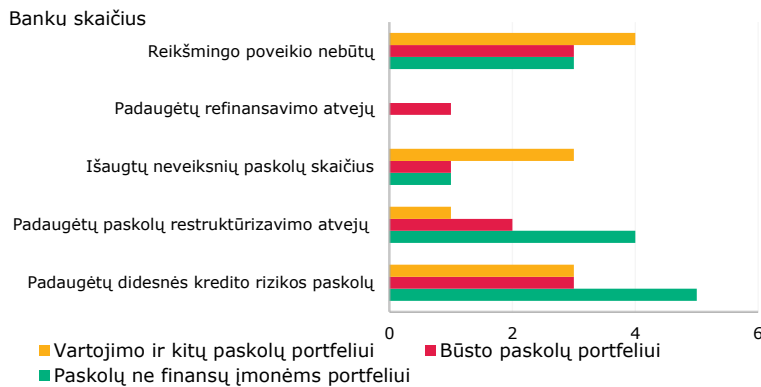
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

18 pav. Jeigu Jūsų bankas riboja paskolų teikimą, kokios priežastys paskatino tai daryti?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

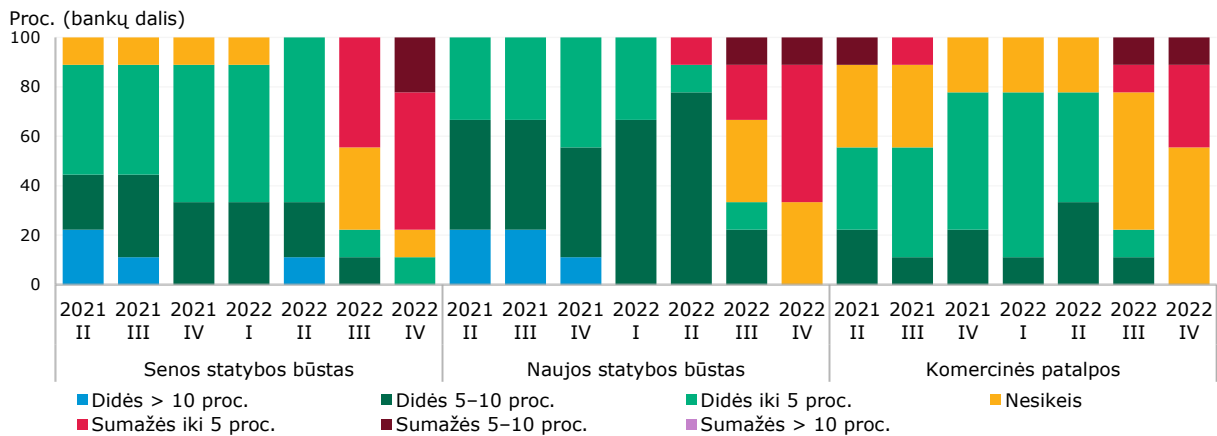
19 pav. Kokį poveikį Jūsų banko suteiktų paskolų portfeliams gali turėti kylančios pagrindinės palūkanų normos?

Šaltinis: Lietuvos bankas.

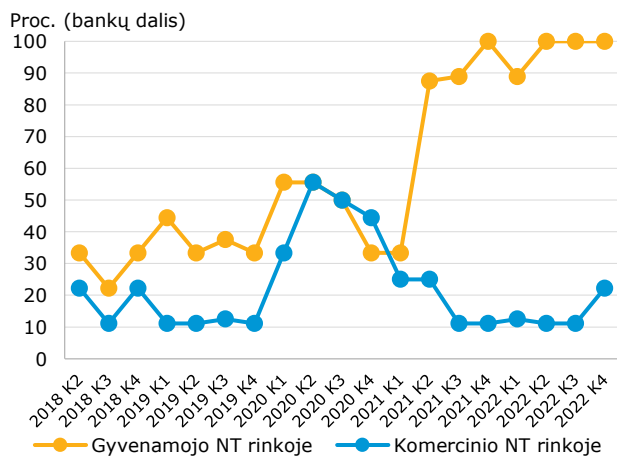
NEKILNOJAMOJO TURTO RINKOS RAIDA

20 pav. Kaip per artimiausius metus pasikeis NT kainos?

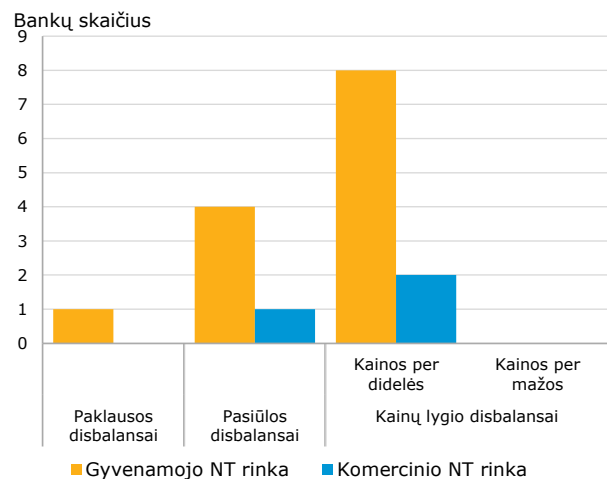
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai

21 pav. Ar šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: bankų, išvelgiančių disbalansus NT rinkoje, dalis.

22 pav. Jei šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje, ar tai yra paklausos, ar pasiūlos disbalansai?

Šaltinis: Lietuvos bankas.